

Entrevista a Manuel Vázquez Montalbán

Després de 'Galíndez', Franco

Manuel Vázquez Montalbán està treballant en una novel·la que serà una autobiografia de Franco, un diàleg del Generalíssim amb ell mateix. Serà, també, una novel·la que tindrà de protagonista la història, però que no tindrà l'objectiu de document.

Galíndez, la seva darrera novel·la, és un bon exemple de la seva voluntat. És la història de Jesús Galíndez, delegat del govern basc als Estats Units, desaparegut a Nova York l'any 1956, assassinat per ordre del dictador Trujillo i, segurament, devorat pels taurons en aigües caribenyes. Agent de l'Oficina de Serveis Estratègics, nucli del que després serà la CIA, amb la finalitat de fer una aliança desesperada amb el govern d'Estats Units per l'alliberament d'Euskadi. *Galíndez*, però, és també l'anàlisi minuciosa de la guerra i l'exili des del present, on hi ha una aguda reflexió sobre el nacionalisme basc i l'ètica política.

—*¿Per què va escollir Jesús Galíndez per fer aquesta novel·la?*

—Quan vaig entrar a la Universitat ja circulava la història d'aquest home de manera clandestina. El règim havia amagat el segrestament d'un exilat basc que representava el PNB als Estats Units, que havia tractat de lluitar contra l'ingrés d'Espanya a l'ONU. Aquest home vivia a Nova York i era professor de la Universitat de Columbia. Havia preparat la tesi doctoral sobre Trujillo. A l'exili havia estat a la República Dominicana uns quants anys.

Estem fent l'entrevista en un bar d'unes galeries. El soroll és intens. Vázquez Montalbán, amb el rostre cansat, respon a la pregunta feta una i mil vegades amb la monotonia justa per seguir sent educat. Un home el mira. Porta una cartera. Finalment li dirigeix la paraula.

—*¿Em permet un segon?*

Vázquez Montalbán no fa cara de sorprendre i respon afirmativament.

—*¿Quan podrem els lectors dialogar amb vostè de política llatinoamericana? Li parlo concretament de la política de Vargas Llosa.*

L'escriptor posa la mateixa cara de sem-

pre i respon.

—No sé com es podria fer. ¿Vostè és argentí?

L'interlocutor anònim continua.

—Sí, sóc argentí d'origen i català d'adopció. Sóc un admirador del seu verb, però no sempre de les seves idees, a vegades, em sembla fluix.

—No es pot complaure amb tot.

—Clar... Em sembla fluixa la seva actitud davant Vargas Llosa. Vostè i jo sabem perfectament que aquest home no és que hagi canviat sinó que ha estat sempre així.

—Messiànic

—Sí, ja ho vaig llegir. Quina llàstima que no hi hagin les mateixes possibilitats per als que estan a dalt i per a nosaltres que estem a baix.

—Pot fer un escrit i enviar-lo als diaris

—¿El publicaran? De totes maneres el deixo.

—Gràcies.

—*¿Passa sovint això?*

—De tant en tant.

Vázquez Montalbán continua sense cap pausa:

—Llavors Galíndez estava a Nova York i va desaparèixer. Van començar les especulacions. Tots els grups de pressió que manipulava Trujillo van dir que se n'havia anat a l'Est perquè era del KGB, van fer circular que era homosexual i que l'havien matat en un embolic de pantalons. Altres van dir que era una qüestió de faldilletes i que l'havien matat en un embolic de faldilletes. El cadàver no va aparèixer. Es va encetar una investigació i es va agafar un ex-agent del FBI com a cap de turc per a fer-lo responsable del tràfic d'aquest home cap a la República Dominicana. De fet el que havia passat havia estat un segrestament en tota regla. L'havien portat a la República Dominicana on l'havien matat i tirat als taurons. Així va quedar tot.

Després van desaparèixer tots els testi-

monis. Amb el temps tot el muntatge que va fer Trujillo per segrestar aquest home el va acabar afectant a ell mateix. Un germà d'un dels que ell havia fet matar per tapar la mort de Galíndez va ser un dels directors del complot per matar Trujillo l'any 1961. Per tant, hi ha tota una història tràgica. L'assassinat de Galíndez serà a la llarga el fet que farà ajusticiar Trujillo.

—*¿Com va investigar el cas?*

—De moment llegint el que havia publicat Galíndez i llegint la seva tesi sobre Trujillo. Després els testimonis que anaven sortint de la República Dominicana per escrit sobre aquesta història. El mateix Espallat, que és un Coronel que intervén en el segrestament. També Balaguer havia publicat coses amb un cinisme increïble sobre aquesta qüestió. He llegit totes les biografies de Galíndez, des de les molt oficials fetes per gent del PNB a biografies que ja li donen la característica que a més de ser un patriota era un confident del FBI, que passava la informació sobre els grups d'extrema esquerra i passava informació sobre allò que pogués afectar la seguretat dels Estats Units.

Això Galíndez no ho va fer per enriquir-se, sinó perquè considerava que això era un préstec que feien a la política exterior nord-americana. A canvi, en el futur, els americans havien d'ajudar el PNB a la reconquesta d'Euskadi. En el fons hi ha aquest nacionalista que per damunt de tot col·locava l'interès nacional d'Euskadi.

—*En aquesta investigació, ¿s'ha trobat amb els catalans que van pretendre el mateix, però, sobretot, amb els anglesos?*

—Hi ha xarxes paral·leles d'espionatge a l'exili. Hi ha les dues xarxes nacionalistes, tant la basca com la catalana, que són prou importants, sobretot perquè per la seva naturalesa de no tenir una ideologia de caràcter estrictament alienat dins la guerra freda podien ajudar els Estats

Units en nom de la democràcia en general i en contra del que era el totalitarisme marxista, i al mateix temps salvar la cara des del punt de vista democràtic. En efecte, hi ha un servei d'informació molt vinculat sobretot als nacionalistes catalans que té relació amb l'Intelligence Service. Als Estats Units no solament hi havia els del PNB sinó també exiliats del POUM, d'ERC que van fer la seva.

—*¿Estats Units es planteja alguna vegada l'estratègia d'ajuda a les nacionalitats per acabar amb Franco seriosament o és una utilització descarada?*

—Per un moment als Estats Units van pensar moltes sortides a la qüestió franquista. Van pensar en un desembarcament a les Canàries en plena segona guerra mundial o utilitzar Gibraltar. A mesura que es van adonant que després de la segona guerra mundial l'enemic que tenien davant és la Unió Soviètica, van canviant. Pensen que Franco, ben manipulat, amb la feblesa que tenia tot franquista de tota mena, pot ser un aliat i que més valia un aliat agraït i anticomunista que no el que podria ser el retorn de la República a Espanya. Per tant, els americans, sobretot a partir de l'any 1945, amb l'especulació que ajudarien el retorn de la democràcia fan una utilització d'una manera descarada.

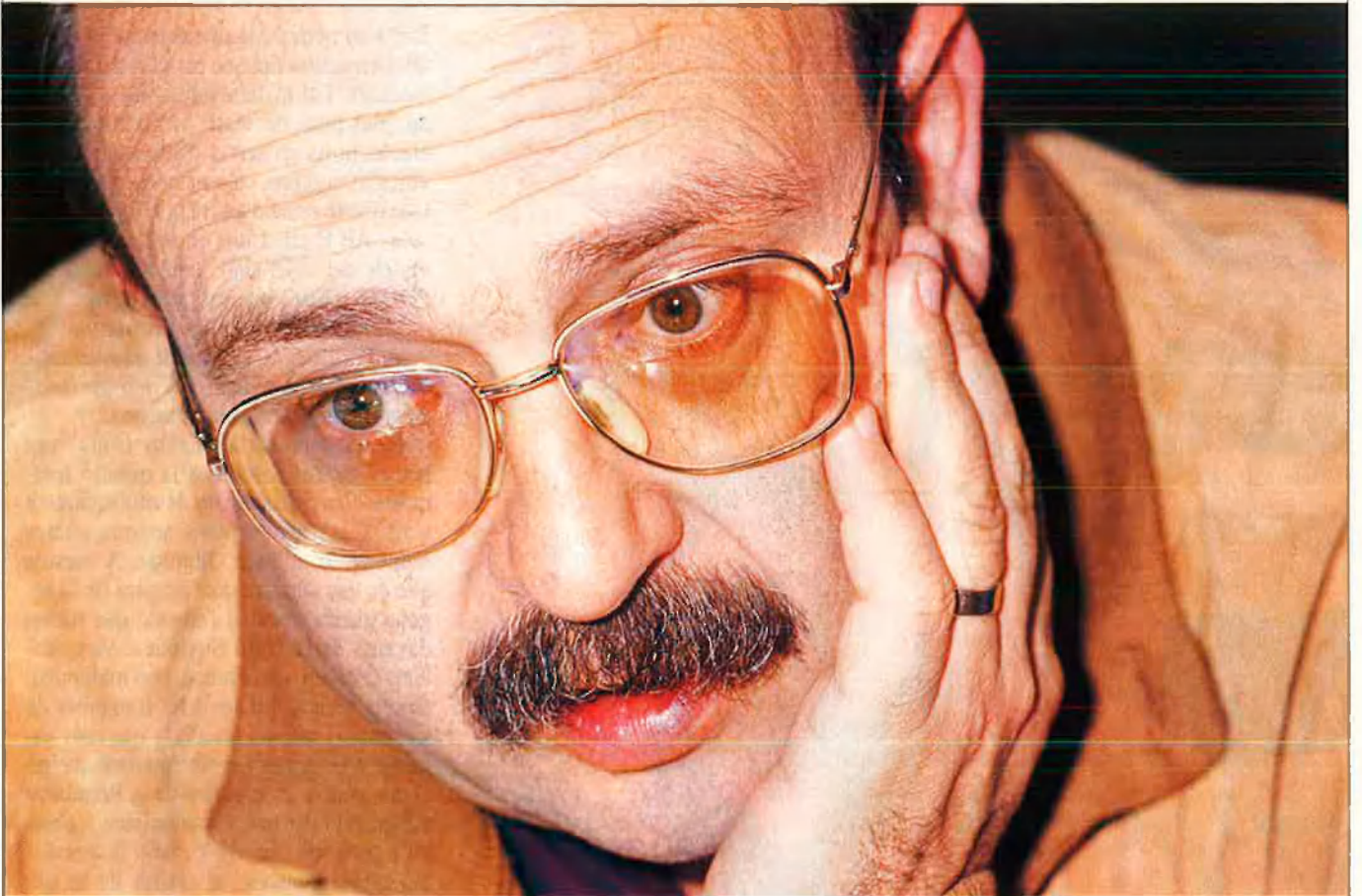
I, encara als anys cinquanta, tota aquesta gent s'ho creia. Hi va haver un moment que un líder del PNB, que va morir després, es va cansar del joc i sembla que va dir que s'havia acabat la col.laboració. De totes maneres, alguna gent del PNB la va continuar. L'home clau per parlar d'això és Antoni Idala, que encara és viu i que no vol dir ni una paraula.

—*¿Ha intentat parlar amb ell?*

—Vaig fer gestions per connectar-hi. Viu a San Juan de Luz i es nega a parlar. De totes maneres a mi tampoc no m'interessava que això es convertís en un llibre d'investigació sobre l'espionatge. Jo volia fer una novel.la, i Galíndez era un pretext per fer una sèrie de reflexions sobre la conducta humana en la guerra civil, en la postguerra i també sobre l'actualitat. De fet hi ha una fàbula interna secreta dins la novel.la que és una reflexió sobre la moral de l'actualitat.

—*La novel.la passa ara i Muriel, la protagonista que investiga la història de Galíndez, acaba morta. ¿Creu que aquesta qüestió pot fer, encara, morir gent?*

—S'ha estat matant tota la vida per aquestes qüestions. Fa dos dies van se-

"... que la realitat sembli ficció i al contrari. Aquí esta el joc".

DOMÈNEC UMBERT

grestar un científic israelià a Londres, el van jutjar a Israel i no s'ha sabut mai més res del que ha passat amb aquest home. Els casos de segrestament de serveis secrets són habituals, siguin palestins, israelians o americans. La història macabra dels segrestaments porta anys. Per tant, el final de Muriel em sembla real.

—*¿Hi ha hagut reaccions al País Basc després de traure la novel·la al carrer?*

—Sí, molt positives. Tenia una certa curiositat per saber com seria acceptat aquest llibre. Es veu que tothom ha fet la lectura que li interessava. El PNB ha fet el balanç que era un heroi nacionalista, els altres l'hauran llegit com una novel·la que és el que jo volia i els ha agradat. Les crítiques que han sortit al País Basc fins ara han estat molt positives.

—*En el seu llibre hi ha un personatge, Ricardo, d'origen basc, funcionari a Madrid, que és l'antítesi de Galíndez. ¿Què representa?*

—Representa una certa casta política desmemoriada que no vol tenir memòria crítica. Tot el que significa un problema que no es pugui arreglar per la via institucional és un soroll que molesta. No vol reptes racionals, vol que tot pugui estar co-

dificat per les lleis, pels reglaments. Aleshores, qüestions que vénen de lluny, que pertanyen a una reivindicació que ve de la memòria històrica, li molesten. És el que podríem anomenar el polític postmodern que hi ha a totes les famílies. Sobre tot es correspon amb la gent que té una gran ambició de poder. I, per tant, juga habitualment amb formacions polítiques que tenen perspectives de poder.

—*¿Treballar amb personatges reals és difícil?*

—Arriba un moment que el lector no sap distingir qui és el personatge real i quin no. Aquí està el joc. Que la realitat sembli ficció i al contrari.

—*¿Però és difícil?*

—Quan es fa literatura o cinema els personatges mai són reproduccions fotogràfiques. Hi ha una intervenció de l'autor per donar-los-hi una entitat superior. Per a reproduir la realitat existeixen la fotografia i la crònica. Hi ha una modificació dels personatges en el sentit de fer-los més grandiloqüents. Sense aquest augment de l'altura de la gent no es podria fer ni literatura, ni art.

—*¿Vostè és massa tou amb Sud-amèrica com ha dit aquest lector?*

—Es veu que pensa que he d'estar tot el dia dient el nom del porc a Vargas Llosa. Jo no sóc un jutge de la conducta dels altres, no puc donar lliçons. Puc intervenir en el moment que s'escandalitza el meu sentit comú, la meua raó. Vargas Llosa s'ha deixat instrumentalitzar per la dreta de sempre, més enllà no puc anar. Ja és prou grandet per ser l'amo dels seus actes. Hi ha una frase de Marx que diu: "Tothom als quaranta anys és responsable de la seva cara". Ara, com ha augmentat la perspectiva de vida, aquesta frase es pot aplicar als cinquanta anys. Tothom als cinquanta anys és responsable de la seva cara.

—*¿En què està treballant actualment?*

—Ha de sortir un llibre que es diu *E l Moscú de la revolució*, que és una anàlisi de la revolució i de tot el joc de les avantguardes i el stalinisme com a repressor de tot això. Sortirà a les col·leccions de les ciutats de Planeta. A finals d'aquest any sortirà un llibre de poemes. D'altra banda, començaré a treballar sobre una espècie d'autobiografia de Franco. Franco parlarà d'ell mateix, de la seva vida. Serà Franco per *lui même*.

Assumpció Maresma